

לשוננו לעם

עורכים: א' אברונין, מ' אזרחי וי' פרץ

מתוך

כרך א, חוברת ג, תש"ו

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

נ. ח. טורטשינר

על אור מדברי, גמל פורח
וקפיצת הדרך

בשנת תרמ"ח פרסם המזרחן היהודי
המפורסם ד. ה. מילר הערה, שהדפיס אותה
שנית גם בדו"ח של בית המדרש לרבנים
בוינה בשנת תרס"ז (1907), וראוייה היא

שנביא אותה בעברית לפני המעוניינים
בלשוננו; וזה לשונה:

„בבבלי מכות ה ע"א נאמר:

אמר רבא, באו שנים ואמרו במזרח בירה
הרג פלוני את הנפש, ובאו שנים ואמרו:
והלא במערב בירה עמנו הייתם — חזינן:
אי כדקיימי במערב בירה מיחזא חזו למזרח
בירה, אין אלו זוממין; ואם לאו, הרי אלו
זוממין.

פשיטא? מהו דתימא: ליחוש לגהורא
בריא? קא משמע לן.

ואמר רבא: באו שנים ואמרו: בסורא,
בצפרא, בחד בשבתא, הרג פלוני את הנפש,
ובאו שנים ואמרו: בפניא, בחד בשבתא,
עמנו הייתם בנהרדעא — חזינן: אי מצפרא
לפניא מצי אזיל מסורא לנהרדעא, לא הו
זוממין; ואי לאו, הו זוממין.

פשיטא? מהו דתימא: ליחוש לגמלא
פרחא? קא משמע לן. ע"כ.

כל המפרשים מבארים נהורא בריא
כעין בריאה ביותר, וגמלא פרחא כגמל
מהיר מאוד, ואינם שמים לב לכך שמנקו
דת ראות החקירה המשפטית, אדרבא הנחת
„עין בריאה“ היא מוצדקת ואף מובנת
מאליה ממש, וכמו כן ממילא יש להביא
בחשבון גם „גמל מהיר מאוד“. ועל כן
מציע אני (אומר מילר) לתרגם נהורא בריא:
אור מדברי (מן בר, ברא במשמעות
מדבר) ז"א פאטא מורגאנא (אור השרב),
וכן גמלא פרחא, גמל פורח באוויר, גמל
פלאים, כאותו סוס פורח שבאלף לילה
ולילה. שאין לבית הדין להניח אפשרויות
כאלה כדי לפטור את העדים, זה בודאי
מוצדק לכל הדעות. והוכחה נוספת להבנה

זו היא העובדה שבא "גמלא פרחא" ביב-
מות קטן ע"א על יד קפיצת הדרך, אותה
קפיצת פלאים של הדרך לקראת ההולך,
המאפשרת לו לעבור על שטחים מרוחקים
ביותר בזמן קצר".

עד כאן מילר. ואמנם אין קפיצת הדרך
קפיצה או רקידה של האדמה, כי במקום
קפיצה לו הדרך וכדומה, בא במקורות גם
בניין נתפעל: נתקפצה לו הדרך, ו"א נת-
כווצה ונתקצרה לו הדרך. ובוה אפשר
"לקרב את הנס" להבנתנו. ההולך קופץ,
ולא הדרך, שהיא אך מתקצרת, מתכווצת.
אבל צדק מילר ללא ספק בזה, שעל מעשי
נסים או לפחות על דברים תמוהים ונד-
רים מדובר כאן, שאין בית דין צריך לחוש
להם, לא לגמל פורח באוויר שבמציאותו
האמינו הקדמונים, ולא למקרה זה, שאמנם
הוא קורה לפעמים רחוקות, שעל ידי אור
השרב המדברי נראית לעיני ההולך במדבר
תמונה מדומה באוויר של דברים, הקורים
באותו זמן במרחקים גדולים למדי, כידוע
לכל מי שלמד פרק זה בתורת האור. ולמע-
שה הרי נהורא בריא, אור ברי, כתוב, ולא
עין בריא, עין בריאה. והואיל ואין
התואר ברי, הנהוג במשמעות הנכונה באר-
מית ובערבית, מצוי הוא בעברית, הואיל
וכאן ניתן מקום להחליפו גם בשימושים
אחרים ב"בריא", בריא בגופו, וברי בניגוד
לשמא, על כן מוטב להשתמש בלשוננו
במקום "נהורא בריא" במשמעות אור הש-
רב, בצירוף אור מדברי.